

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Ḥamishah ḥumshe Torah

‘im 3 targumim ... pe. Rashi, u-ferush Rashbam u-ferush Mikhlal yofi min
R. Shelomoh ben Melekh u-ferush Be’er reḥovot ‘al diḳduḳe Rashi ...
ve-Sefer ha-Ḥinukh me-Rabenu Aharon ha-Levi be-sof kol ḥeleḳ

Sefer Be-reshit

Shelomoh ben Yitṣḥaq

Frankfurt de-Oder, 544 [1783 oder 1784]

"

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-10050

והורו שמשא טמעה וחמטא הנת והיא תבוא אכרם גהנים מסיק פגנא וגרמין דאשא ומבעיר שמיכו דנור למיכו ביה בשעני והא עבר בין פטגיא האליו : יח בייקא הרוא גור יי עם אכרם קיים דלא למיכו ביה כגון אלמפרקניו מן מלכותא למימר לכנך אתו ית ארעא הדא מגילוס דמצבנים עד גהרא רבא גהרא פרת :

יש ית שלמיה וגוי : ב וית חתאי וגוי : כא וית אימוראי וגוי : א וישרי אמת אכרם לא יליבת ליה ולה אמתא מצריתא ושמה הגר כבה פרעה דהקא ליה לאקחור בןמן דנסבה ואתכתש במימר מן קדם יי : ב ואמרת שרי לאכרם הא ביון מצעני יי מלמילד עול לנת אמתו ואחרונה מאים אתכני מינה וקבל אכרם למימר שרי : ג ודברת שרי אמת אכרם ית הגר מצרתא אמתה מסוף עשר שנין למיעב אכרם בארעא דכנען ותרקא והבא יתה לאכרם בעלה ליה לאנתו : ד ועאל לנת הגר ואעבידת ותמת ארום אעבידת וילולת אקר רבונקאא בעיקהא : ה ואמרת שרי לאכרם

ירושלמי

גיר כל בני מדינתא :

ואמרת שרי לאכרם דיגי ועולבני מקרין וביך שבקיהו ארעי ובית תולדותי רבימיה דאבא ואתית לי עמך בהימנות שמיא עיילי ית עמך וקדם פרעה מלכא דמצבנים וקדם אבימלך מלכא דפלשתאי ואמרת עלך אתי הוא מן בגלל דלא יקטלון יתך ויכדון תמורת דלא הוינא מעבדא נתיבית הגר מצריתא אמתו ויהבית יתה לך לאנתו ואמרת היא

רש"י

(דברים ג') הוא יקרא ארץ רכאים : (א) שפחה מצרית . כת פרעה היתה כשראה נסים שנעשלו לשרה אמר מוטב שתהא כתי שפחה כתי זה ולא גכירה כתי אחר : (ב) אולי אכנה כומנה . לימד על מי שאין לו כניס שאינו כנוי חלא הרום : אבנת מומנה . כוכות שאכניס כתי לתוך כתי : לקיל שרי . (ב"ר) לרות הקודש שבה : (ג) ותקח שרי . לקחתה כדכריס אשרך שוכית לידכ כנוף קדוש כזה : (ב"ר) מקין עשר שנים . מוגד הקבוע לזה שסתה עשר שנים ולא ילדה לכעלה חייב לישא אחרת : (יבמות ס"ד) לשכה אברם וגוי מוגד שאין שיכת חונה לארץ עולה מן המנין לפי שלא נאמר לו ואשך לגוי גדול עד שיכא לחי : (ד) ויבא אל הגר ותהר . מוכיח ראשונה : (ב"ר) ותקל גבירתה בעיניה : אמרה שרה וזאין סתרה כנלויה מראה עיניה כאלו היא נדקת ואינה נדקת שלא וכתה להריון כל השנים הללו ואני כתעכרתי מוכיח ראשונה : (ב"ר) (ה) חמסי עליך . חמס העשולי עליך אינו עשולי העונש כשהתפללת

באר רחובות דקדוקי רש"י

כלא יורש : (ט) רצה לומר מדכתיב באה דהיינו נסתר לנקיבה על כרחיך מלת שמיש גס נס תכונה כלשון נקיבה וכן אמרי אנשי (ד"א זון איז אונטר גא.ג.) חס קן קשה היאך יתכן כרישא דקרא מלת ויהי לשון זכר והיו למכזב ותהי השמש כאלה לכן קאמר רש"י כמו ויהי הם מריקים וכו' ורצה לומר כמו דכונלות ויהי הם וכו' הולכנו לומר דחס' בקרא מלת דבר כילא יתכן מלת ויהי לשון ימיד למלת הם דהוא לשון רכיס חלא ודאי חסר בקרא מלת דבר והיו כאלו כתיב ויהי דבר זה הם מריקים סקייהם וכן כאלו כתיב ויהי דבר זה הם קוכרים חיס ככינוי הכל הרי כאלו כתיב ויהי דבר זה השמש כאלה ולא סכן קאי מלת ויהי על מלת דבר דהוא לשון זכר : (י) כזה סכת רש"י בענין למעלה ולמטה אין רצונו לומר למעלה על האות ממש ולמטה תחת האות ממש חלא רצה לומר כשהטעם (כל"ח ט"א ח"ק) לגמרי אחר כל הנקודות בקרא חסל רש"י למטה ואלל המדקדקים מלרע אכל כשהטעם קודם נקודה אחרונה בקרא חסל רש"י למעלה ואלל המדקדקים מלעיל ואין חילוק

מכלל יופי

וראה לפידאש אשר עברונו : (בין הגורים) . שם ענין כריתה וההוך : יו (ב) (עצמני) . ענין המניעה : (כא נא אלשפחתי) יבא על דרך כבוד כנוי לרשמיש : (אכנה) הבן נקרא כן לפי שהוא בנין האב והאם : (ג) (לשכה אברם) . הראוי בקמץ הלמד ובא כעוה להסמך הענין (ד) ורתה פתח באהנה : (ותקל) שרשוקלל ודעת רבינונה הוא מן הקל וכן (ואקל) ויתכן שרשם מכנין נפעל : (ה) (חמסי עליך) . התמס שאני לוקחת משפחתי עליך הוא כי אני לטובתך נתכוונתי שנתתה לך כדי שיהיה לך זרע ממנה ואקל

שנה על דרך שאמר דכריס (כי ברשעת הגויס האלה יי אלהיך מורישים מפניך) והזכיר האמורי שהוא הגרול שבשבעה אומות כמו שאמר רבנניא עמוס ג ואנכי הישמדתי ארץ האמורי מפניהם אשר כעבה ארזים גברו : (ער הנה) . ענינו עד עתה והוא מורה על הזמן כלומר עד הזמן הזה : (יז) (כאה) . מלעיל לפי שהוא פועל עבר (ועלטה) . הוא חשך אפלה : (עשו) . שם ואפשר שהוא תאר וכן בפירוש שם הוא בשקל חקם שקל אמרי ישראל עוד רגור שרירה עשו כלומר שהירה מעלה עשנו בתוך העלטה : (ולפיד אש) . רוצה לומר

בראשית יו לך לך

אונקלוס

שפחתי בחיקך ותראה כי הרמה ואקל
 בעיניה ישפט יהוה ביני וביניך : ו ויאמר
 אברהם אל-שני הנכה שפחתי בידך עשי-
 לה הטוב בעיניך ותענה שני ותברח
 מפניה : ז וימצאה מלאך יהוה על-עין
 הפנים במדבר על-העין בדרך שור :
 ח ויאמר ה' שפחתי שני אימנה באת
 ואנה תלכי ותאמר מפני שני וברתי אנכי
 ברחתי : ט ויאמר לה מלאך יהוה שובי
 אל-גברתיך והתעני תחת ידיה : י ויאמר
 לה מלאך יהוה הרבה ארבה את-זרעך
 ולא יספך מרב : יא ויאמר לה מלאך
 יהוה הנך הרה וילדת בן וקראת שמו
 ישמעאל כי-שמע יהוה אל-עניך : יב והוא
 יהיה פרא אדם ידו בכל ויד כל בו ועל-פני
 כל-אחיו ישקן : יג ותקרא שם-יהוה הדבר
 אליה

עלך אנא יתבית אמתך לך וחזרת ארבי
 אעדיאית וקלית בעיניה ידן וביני וביניך :
 ו ואמר אברהם לשני הא אמתך בידך
 עבידי ליה כדמקין בעיניכי ועניתה שני
 וערקת מן-קדמיה : ז ואשכחה מלאכה
 דני על-עניא דמויא במדברא על-עניא
 באורחא דחננא : ח ואמר ה' את-אמתך
 דשני מן-צאת אתיך ולאן את-אזליך
 ואמרת מן-קדמך שני רבנתי אנא ערקא :
 ט ואמר לה מלאכה דני תובי לנת-
 רבונתיך ואשתעבידי תחזרת ודחא :
 י ואמר לה מלאכה דני אסנאה אסני
 ית-בעיניכי ולא יתמנון מסני : יא ואמר
 לה מלאכה דני הא-את מעדייך ותלדין
 בר ותקרין שמיה ישמעאל ארבי-קבל יי
 צלותיך : יב והוא יהא מרוד באנשי
 הוא-יהא צדיק לכולא ואף אנשא יהון-
 יג וצליאת בשמא-דני דאיתמלל עמה

אמרת

רשי

כשהתפללת להקט"ה מה תתן לי ואנכי הולך ערירי לא התפללת אלא עליון והיה לך להסתכל על שנינו והייתי אני נפקדת עמך . ועוד דבר
 אתה תומס מנני שאתה שומע כיוני ושותק : (יב) (ב"ר) אנכי נהתי שפחתי וגו' . כיני וביניך . כל טיבן שכתקרא חסר וזה מלא קרי
 ביה וביניך (ר"ל טוב לנקה) שהניסה עין הרע כעבורה של הגר והפילה עוכרה הוא שהמלאך אומר להגר הנך הרה והלא כבר הרתה
 והוא מכפר לה שתר אלא מלמד מהפילה הריון הראשון : (יג) (י) והענה שרי . היתה משעבדת כה בקושי : (כ"ר) (ח) אי מורח
 בארץ . מתיכן באת . יודע היה אלא ליתן לה פתח ליכנס עמה בדברים . ולשון אי מזה היה המקום שתאמר עליו מזה חייבתי (ט)
 ויאמר לה מלאך וגו' . על כל חמירה היה שלוח לה מלאך אחר לכך כאשר מלאך בכל חמירה וחמירה : (יא) הנך הרה . כשתשוכי תהרי כמו
 הנך הרה דאשת מנחם : ויולדת בן . כמו ויולדת ודומה לו וישבת כלכטון מקוננת כחרוזים : וקראת שמו . מווי הוא כמו שאמר לוהר וקראת
 את שמו יצחק (יג) : (יב) פרא אדם . אהב מדברות לגוד חיות כמו שכתוב וישם כמדבר פלרן ויהי רובה קשת : ידו בכל .
 לפטים : ויד כל בו . הכל שונאין אותו ומתגרין בו : ועל פני כל אחיו ישכון . סיכיה זרעו גדול : (כ"ר) (יג) אתה אל
 ראי

באר רחובות דקדוקי רשי

מילוק כין שהטעם על התיבה או תחת התיבה * והנה תיבת קאה נמשעת לשתי אופנים אופן הראשון כשהטעם למעלה דהיינו קודם
 כקודה אחרונה או הוא לשון עבר לנקיבה כזה קאה (וא) און קוון) וכשהטעם אחר כקודה אחרונה הוא לשון עכשיו היינו
 כינוי לנקיבה כזה קאה (ואת קוונט אינונה) וזה סכתב לשון הזה וזה דבר שבעה עכשיו וכו' . (יא) כבר ידעת כי ה"ה
 בחלת המטי . היא לכינוי (כל"ה מין רויס) אכן יש לעשות ולומר הכינוי על הפועל וכאלו כוננת פרה (מין רויס דזאין סה
 ח"ן

אליה אתה אל ראי כי אמרה הנם הלם
ראיתי אחרי ראי : יד עליבן קרא לבאר
באר לתי ראי הנה בין קדש ובין קדד :
טו ותלד הנה לאבנם בן ויקרא אבנם
שם-בנו אשר-ילדה הנה ישמעאל :
טז ואבלם בן-שמנים שנה ושש שנים
בלדת-הנה את-ישמעאל לאבנם :
ז ס א ויהי אבנם בן-תשעים שנה ותשע
שנים ויקרא והנה אל אבנם ויאמר אליו אני-
אל שני התהלך לפני והיה חמים : ב ואמנה
בריתי ביני ובינך וארבה אותך במאד מאד :
ג ויפל אבכם על-פניו וידבר אתו אלהים
לאמר : ד אני הנה בריתי אתך והיית
לאב המון נזים : ה ולא יקרא עוד את-
שםך אבכם והיה שםך אבנכם כי אב-
המון נזים נתתיך : ו והפרתי אתך במאד
מאד ונתתיך לגוים ומלכים ממה יצאו :
ז והקמתי את-בריתי ביני ובינך ובין
זרעך אחריו לדרתם לברית עולם להיות לך
לאלהים ולזרעך אחריו : ח ונתתי לך
ולזרעך אחריו ארץ מגיד ארץ כל-
ארץ כנען לאחת עולם והייתי להם לאלהים :
ט ויאמר אלהים אל-אברהם ואתה את-
בריתך תשמר אתה וזרעך אחריו לדרתם :

שביעי

ף

אמרת את-הויה אלהי חיי-כולהא ארי
אמרת הברם הקא שרתי חזיא בחרדאיתגלי
לי : יד על-בן קרא לבירא בירא דמלאך
קיימא אתחזי עלה-הא-היא בין-רקסובין
חנרא : טו וילידת הנה לאבנם בר וקרא
אבנם שום-בריה דילידת הנה ישמעאל :
טז ואבנם בר-תמנן ושית שנין כד-
ילידת-הנה ית-ישמעאל לאבנם :
א וזה אבנם בר-תשעין ותשע שנין
ואתגלי יי לאבנם ואמר ליה אנא אל שדי
פלח קדמי והוי שלים : ב ואתן קיימי בין
מימרי ובינך ואסני יתך לחדא לחדא :
ג ונפר אבכם על-אפוהי ומלל עמיה יי
למימר : ד אנא הא גור-קיימי עמך ותהי
לאב סגי עממין : ה ולא יתקרי עוד ית-
שךך אבכם ויהי שךך אברהם ארי לאב-
סגי עממין יהבתוך : ו ואפיש יתך לחדא
לחדא ואתנינך לכינשן ומלכין דשליטין-
בעממיא מינך יפקון : ז ואקיס ית-קיימי
בין-מימרי ובינך ובין בנך בתרך לדריהון
לקיים עלם למחוי לך לאלהא ולבנך בתרך :
ח ואתן לך ולבנך בתרך ית-ארע תותבוך
ית-כל-ארעא דכנען לאחסנת עלם ואהוי
להון לאלהא : ט ואמר יי לאברהם ואת

ית

זאת

רש"י

ראי - מקוטחסף קמך מפני שהוא סס דבר אלוה הראיה שרואה בעלכון של עלוכין (יד) (ס"א ד"א אתה אל רואי ומשמע שהוא רואה
הכל ואין שום דבר רואה אותו) - הנם הלם - לשון תיעוב וכי סכורה בייתי שחף הלום כדכרות ראיתי שלוחו של מקום אחרי רואי
אותם ככיתו של אברהם שסס בייתי רגילה לראות מלאכים ותדע שהיתה רגילה לראותם שהרי מנח ראה את הוולאך פעם אחת ואחר מות
כמות ווראתה ד וסאחר זה ולא חרדה - (יד) באר להי כתרנונו : (טו) ויקרא אברהם שם וגומר - חף על פי שלא שמע
חכרם